

UDK: 347.961 (497.5)

347.626 : 349.4 (497.5)

Izvorni znanstveni članak

Izv. prof. dr. sc. Dinka Šago, izvanredna profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

NEKI ASPEKTI ULOGE JAVNOG BILJEŽNIKA KAO POVJERENIKA SUDA U SUDSKIM POSTUPCIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Sažetak

Ponovno uvođenje javnog bilježništva u hrvatski pravni sustav te povjeravanje ovlasti javnim bilježnicima u izvanparničnim postupcima predstavlja povratak hrvatskoj pravnoj tradiciji. Dualna priroda javnobilježničke službe te stručnost javnih bilježnika predstavljaju elemente koji ovu službu čine posebno pogodnom za povjeravanje ovlasti u izvanparničnim postupcima. U radu autor daje pregled nekih postupaka u kojima javni bilježnik postupa kao povjerenik suda. Stoga je svrha ovoga članka pokušati odgovoriti na pitanje koje su to prednosti, a koji nedostaci ovlasti javnih bilježnika u pojedinim postupcima.

Glavne riječi: *javni bilježnik, sudski povjerenik, ostavinski postupak, ovršni postupak, zemljišne knjige*

1. Uvodno o javnobilježničkoj službi u Republici Hrvatskoj

Suvremeno javno bilježništvo u Republici Hrvatskoj uvedeno je Zakonom o javnom bilježništvu¹ od 29. srpnja 1993., s početkom primjene od 1. listopada 1994. Radikalna reforma pravnog sustava u Republici Hrvatskoj, nakon državnopravnog osamostaljenja, koja se ogledala i u donošenju propisa o trgovačkim društvima, novim uređenjem imovinskih i vlasničkih odnosa, potrebi prenošenja nekih upravnih i sudskih funkcija na druga tijela, nametnula je potrebu za ponovnom uspostavom javnog bilježništva kao posebne javne službe u Republici Hrvatskoj. Hrvatski se zakonodavac opredijelio za latinski tip javnog bilježništva što, podrazumijeva samostalnost, neovisnost i odvojenost institucije javnih bilježnika od institucije suda i odvjetništva.²

¹ Narodne novine br. 78/93.

² Tako BUTKOVIĆ, M., Pravni režim obavljanja javnobilježničke djelatnosti u Europ-

Latinski tip notarijata je rasprostranjen u zemljama u okružju, ali i u europskim zemljama i šire, a koji djelatnost notara definira kao djelatnost osobe na koju je država delegirala dio javnih ovlasti.³ U Republici Hrvatskoj javnobilježničkoj službi⁴ sukcesivno je povjeravan niz poslova za koje bi se na prvi pogled moglo reći da izlaze izvan okvira njihove preventivne pravozaštitne funkcije nepristranih povjerenika stranaka koji svoju djelatnost mogu obavljati u granicama njihove suglasnosti.⁵ ⁶ Tako su Ovršnim zakonom iz 1996. javni bilježnici ovlašteni konkurentno sa sudovima provoditi postupke založnopravnog i fiducijarnog osiguranja; Zakonom o nasljeđivanju⁷ iz 2003. provoditi nesporne ostavinske postupke čiju provedbu su im sudovi dužni povjeravati;⁸ Zakonom o obveznim odnosima⁹ iz 2005. sastavljati ugovore o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju; dok im je novelom Ovršnog zakona iz 2005. povjereno određivanje ovrhe na temelju vjerodostojne isprave odnosno izdavanje platnih naloga i uvjetnog određivanja ovrhe na temelju nepravomoćnih platnih naloga. Navedenim dodatnim poslovima je na javne bilježnike zapravo preneseno obavljanje niza poslova iz dotadašnje ovršnopravne (poslovi založnopravnog osiguranja), ali i izvanparnične (ostavinski postupak) pa i parnične nadležnosti sudova (iz-

skoj uniji, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, god. XVII, svibanj, 2013., br. 38., str. 32 – 42., *op. cit.* str. 33.

³ Vidi, HIBER, D., Pojam beležnika (notara) i beležničkog (notarijal-nog) prava, u: Javnobeležničko pravo, HIBER, D., (ur.), Beograd, 2006., str. 9.

⁴ Korijeni javnog bilježništva – notarijata naziru se već u starom Rimu, kada dokumenti, odnosno drugi zvanični spisi počinju igrati veoma važnu ulogu u društvu. Dokumenta odnosno protokoli su izdavani od strane uprave, jer državni pisari nisu bili poznati. Za manje važne svakodnevne poslove koristile su se takozvane kućne knjige tj. svjedočanstva. Uputstva na postojanje pisara koji su bili u javnoj službi tzv. “*scribae*” i privatnih pisara “*notarii*” se po prvi put pronalaze u kodeksu Justinianusa. Sama riječ notar vodi porijeklo od rimskog “*notarii*” što je bila oznaka za osobe koje su brzo pisale. Pojam “notarijata” u današnjem smislu vodi porijeklo od takozvanih “*tabelliona*”, kojima su zvana udruženja pisara koji su uživali javni ugled. Profesionalni pisari postaju u to vrijeme sve značajniji. Njihova zadaća se sastojala u tome da sastave dokument i sročie podatke, pri čemu ti spisi nisu uživali “*fides publica*” (javno povjerenje). Samo dokumenti, koji su bili izdati od takozvanih “*ius actorium*” magistrata mogli su se smatrati javno povjerljivim.

⁵ Više DIKA, M., Javno bilježništvo u Republici Hrvatskoj – stanje i perspektive, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, god. XXIII, listopad 2019., br. 46., str. 43 – 57.

⁶ Vidi, DIKA, M., Iskustvo u uvođenju notara u Hrvatskoj, Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 38, 2001., br. 1, str. 89-95.

⁷ Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine, br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19.

⁸ Sastavljati tzv. javne oporuke, nasljednopravne ugovore.

⁹ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18.

davanje platnih naloga u okviru rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave). Pored toga, javnim su bilježnicima navedenim propisima po prvi put povjereni i poslovi fiducijarnog osiguranja i sastavljanja javnih oporuka koje oni obavljaju konkurentno sa sudovima.¹⁰

Dakle, javni bilježnici imaju značajnu ulogu u pravnom prometu i svakodnevnom životu. Njima se obraćamo kad unajmljujemo stanove, kupujemo nekretnine, dižemo kredite za kupnju tih nekretnina, osnivamo trgovačka društva, raspodjeljujemo imovinu naših pokojnih i sl. Svi ti poslovi od javnog bilježnika iziskuju veliko znanje, ali i pažnju u radu.

Posljednja dva desetljeća šire se nadležnosti javnobilježničke službe koja je upravo i ustanovljena da uređuje nesporne odnose među građanima i na taj način smanji opterećenje državnih službi. Hrvatska javnobilježnička komora¹¹ je 1997. godine postala članicom Međunarodne unije latinskog notarijata (UINL). U radu Vijeća notarijata Europske unije (CNUE) Komora sudjeluje od 2004. u statusu promatrača, a 2013. primljena je kao stalna članica. Također, od 2007. punopravna je članica Europske notarske mreže, najznačajnijeg projekta CNUE-a. Protekom prvih nekoliko godina rada u novome, europskom okruženju, Komora i hrvatski javni bilježnici fokus su usmjerili prema digitalizaciji i modernizaciji javnobilježničke službe. Sukladno tome u tijeku posljednje dvije godine Komora je razvila novu središnju aplikaciju za rad javnih bilježnika kojom je povezala hrvatske javne bilježnike s cijelim nizom državnih, odnosno javnih servisa na korist i zadovoljstvo svih građana Republike Hrvatske kao i građana Europske unije.¹²

Javno bilježnička služba sastoji se u: a) službenom sastavljanju i izdavanju javnih isprava o pravnim poslovima, izjavama i činjenicama na kojima se utemeljuju prava; službenom ovjeravanju privatnih isprava; primanju na čuvanje isprava, zatim novca i predmeta od vrijednosti radi njihove predaje drugim osobama ili nadležnim tijelima; obavljanju, po nalogu sudova ili drugih javnih tijela, postupaka određenih zakonom; obavljanje drugih poslova predviđenih Zakonom o javnom bilježništvu

¹⁰ Tako DIKA, M., Izvanparnična i concilijacijaska funkcija javnih bilježnika – *de lefe lata* i *de lege ferenda*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 59., br. 6., 2009., str. 1155.

¹¹ Javni bilježnici na području RH obvezatno se udružuju u Hrvatsku javnobilježničku komoru. Komora se brine o čuvanju ugleda i časti javnih bilježnika te štiti njihova prava i interese, a odlučuje i o njihovim pravima i obvezama te o odgovornostima sukladno odredbama Zakona o javnom bilježništvu. Tijela Komore su: Skupština, Upravni odbor i Predsjednik. Nadzor nad radom javnobilježničke službe obavljaju ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa i Komora.

¹² Opširnije ŠAGO, D., VUKUŠIĆ. I., Organizacija pravosuđa, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2021. (u tisku).

Javni bilježnik je ovlašten zastupati stranke u nespornim stvarima pred sudovima i drugim javnim tijelima ako su te stvari u neposrednoj vezi s kojom njegovom ispravom.

2. JAVNI BILJEŽNICI KAO POVJERENICI SUDOVA I DRUGIH VLASTI

2.1. Ostavinski postupak

Povjeravanjem poslova javnim bilježnicima sudovi su oslobođeni od rješavanja nespornih postupaka. Novina koju je u nasljedno pravo unio Zakon o nasljeđivanju 2003. godine (dalje: ZN) jest mogućnost da ostavinski postupak provode javni bilježnici kao sudski povjerenici, koji će postupak provoditi na jednak način kao i sud.¹³ Naime, čl. 176. ZN-a u st. 3. propisuje da će sud povjeriti javnom bilježniku provođenje ostavinskog postupka i dostaviti mu smrtovnicu. Prije donošenja Novele ZN-a 2003, na snazi je bio čl. 240. temeljem kojeg je predsjednik općinskog suda bio ovlašten odlučiti, uzimajući u obzir stanje u svom sudu, hoće li i koliki broj ostavinskih predmeta povjeriti na rad javnim bilježnicima sa sjedištem kancelarija u sjedištu konkretnog suda, što je predstavljalo „očitu suprotnost“¹⁴ navedenom čl. 176. ZN-a. Naime, u čl. 176. propisana je dužnost ostavinskih sudova o povjeravanju ostavinskih postupaka javnim bilježnicima, a u čl. 240. je to propisano samo kao mogućnost, pa je stoga brisanje istog bilo nužno. ZN određuje da je kao povjerenik suda u ostavinskom postupku javni bilježnik ovlašten, kao i sudac i sudski savjetnik općinskog suda, poduzimati radnje u postupku i donositi sve odluke osim onih za koje je ZN-om drukčije propisano. Sudskim poslovnikom je propisano da će se predmeti dodjeljivati po abecednom redu ukoliko na području istog općinskog suda ima više javnih bilježnika. U upisnik će se upisati podaci o javnom bilježniku te datum kada mu je povjeren ostavinski predmet, a nakon što je vraćen sudu i da je predmet pravomoćno dovršen, ali neće se iskazati kao riješen predmet u statističkim podacima o radu suda. Također, o predmetu u kojem je ostavinski postupak prekinut i nastavljen odlučuje sud.¹⁵ Nadalje, Ministarstvo pravosuđa je 2015. godine donijelo Pravilnik o dodjeljivanju ostavinskih predmeta u rad

¹³ Vidi KONTREC, D., Javni bilježnici u Republici Hrvatskoj kao povjerenici sudova u ostavinskom postupku, *Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore*, br. 32., 2010., str. 27 – 36.

¹⁴ SESSA, Đ., Rasterećenje sudova prenošenjem nadležnosti iz Zakona o nasljeđivanju na javne bilježnike, *Hrvatska pravna revija*, veljača 2002., str. 1 – 9.

¹⁵ Sudski poslovnik, *Nrodne novine*, br. 28/13.

javnim bilježnicima. Sadrži nazive sudova i službena sjedišta javnih bilježnika te područja (općine, gradove i gradske četvrti) za dodjelu ostavinskih predmeta u rad javnim bilježnicima.¹⁶ Odluku ostavinskog suda o povjeravanju, javni bilježnik je dužan provesti. Drukčije je propisano u dva slučaja. Prvi je onaj kad je javni bilježnik dužan spis vratiti sudu. Članak 222. kao razloge navodi postojanje spora oko činjenica o kojima ovisi nasljedno pravo, veličina nasljednog dijela, opravdanost isključenja nužnih nasljednika, vrijednost nužnog dijela ili uračunavanje u nasljedni dio, opravdanost isključenja nužnih nasljednika ili postojanje razloga za nedostojnost te je li se neka osoba odrekla nasljedstva. Članak 223. kao razloge predviđa spor oko činjenica o kojima ovisi pravo na oporukom određen zapis ili drugo pravo, a čl. 224. oko onih o kojima ovisi sastav ostavine i predmet zapisa. Drugi slučaj jest onaj kad javni bilježnik može donositi odluke samo uz suglasnost stranaka. Tu spada odvajanje ostavine, dioba kućanskih predmeta te pravo sunasljednika koji su živjeli ili privređivali u zajednici s ostaviteljem. Ako takve suglasnosti nema, javni bilježnik će također vratiti spis nadležnom sudu.¹⁷

Na onom području na kojem nisu imenovani javni bilježnici, ostavinski postupak će provesti sud do imenovanja istih. Također sud može iz važnih razloga, kao što su bolest ili neki dr. razlog, uvijek javnom bilježniku rješenjem oduzeti daljnje provođenje ostavinske rasprave te ju sam provesti ili povjeriti drugom javnom bilježniku, a protiv kojeg nije dopuštena žalba. Javni bilježnik može biti izuzet iz provođenja ostavinskog postupka, a o tim razlozima odlučuje sud koji ga je postavio, te se supsidijarno primjenjuju odredbe ZPP-a.¹⁸ Dakle, javni bilježnik u svakom slučaju ne smije sudjelovati u predmetu u kojemu je sam stranka, zakonski zastupnik ili opunomoćenik stranke, ako mu je stranka u postupku ili opunomoćenik stranke srodnik po krvi u ravnoj liniji, u pobočnoj do četvrtog stupnja ili mu je bračni drug ili srodnik po tazbini do drugog stupnja, bez obzira da li je brak prestao ili ne, te ako je skrbnik, posvojitelj ili posvo-

¹⁶ Pravilnik o dodjeljivanju ostavinskih predmeta u rad javnim bilježnicima, (stupio na snagu 1. travnja 2015. godine). Tako npr. Općinski sud u Zadru obuhvaća Benkovac, Biograd na Moru, Pag i Zadar kao službena sjedišta javnih bilježnika. Benkovcu kao službenom mjestu pripadaju općine Jasenice, Lišane Ostrovičke, Polača, Stankovci te gradovi Benkovac i Obrovac. Biogradu na Moru pripadaju općine Pakoštane, Pašman, Sveti Filip i Jakov, Tkon te grad Biograd na Moru. Nadalje, Pag obuhvaća općine Kolan, Povoljanu i gradove Novalju i Pag, dok pod Zadar kao službeno mjesto spadaju općine Bibinje, Galovac, Kali, Kukljica, Poličnik, Novigrad, Posedarje, Privlaka, Preko, Ražanac, Starigrad, Sali, Sukošan, Škabrnja, Vir, Zemunik Donji te gradovi Nin i Zadar.

¹⁷ KONTREC, D.; MATKO- RUŽDJAK, J.; SESSA, Đ., *Zakon o nasljeđivanju*, Organizator, Zagreb, 2015., str. 303.

¹⁸ *Ibid.*, str. 307.

jenik stranke. Ako javni bilježnik utvrdi da postoji neki od razloga za izuzeće, dužan je obustaviti svaki rad na predmetu, a predmet dostaviti ostavinskom sudu, s tim da može poduzeti samo one radnje za koje postoji opasnost da se kasnije ne bi mogle obaviti.¹⁹ Javni bilježnik će provesti postupak u skladu s odredbama ZN-a po kojima ga sud provodi, te u roku koji mu odredi.²⁰ U izvršenju povjerenog posla javni bilježnik je ovlašten pribavljati potrebne podatke i isprave od drugih nadležnih tijela, a podnesci koja to traži su oslobođeni od troškova državnih pristojbi. Nakon što javni bilježnik primi predmet od suda, prije svega ga je dužan pridodati u svoj upisnik. Taj će predmet imati poseban broj u javnobilježničkom uredu, a istovremeno i broj predmeta koji je dodijeljen na sudu. Potom će javni bilježnik zakazati ostavinsku raspravu i poslati pozive nasljednicima, osim ako bi utvrdio da nije mjesno nadležan za provođenje postupka. Pozivi se upućuju prema pravilima o osobnoj dostavi uređenim ZPP-om. Javni bilježnik će pritom trebati imati dokaz da je nasljednik zaista i obaviješten o održavanju rasprave, jer će to biti bitno prilikom eventualnog odlučivanja o prigovoru na rješenje o nasljeđivanju.²¹ Bitno je da sve dostavnice budu u spisu, one iz kojih je vidljivo da se netko od nasljednika nije odazvao pozivu, te one iz kojih je vidljivo da je nasljedniku poziv uručen.

O samom tijeku ostavinske rasprave, javni bilježnik je dužan sastaviti zapisnik, a o manje važnim obavijestima se može staviti bilješka u spisu. U zapisnik je potrebno unijeti potpuno rodoslovlje, pogotovo ako je ostavitelj sklapao brak više puta. Pri vođenju ostavinske rasprave je potrebno utvrditi kompletnu ostavinsku imovinu.²² Zapisnik trebaju potpisati svi nasljednici, odnosno druge stranke koje su sudjelovale u ostavinskoj raspravi, kao i javni bilježnik. Ako javni bilježnik ne uspije u zadanom roku poduzeti sve radnje, dostavit će o tome izvješće sudu. Nakon pravomoćnosti rješenja, odnosno povodom izjavljenog

¹⁹ Vidi KOŠIR SKRAČIĆ, R., Supsidijarna primjena odredaba Zakona o parničnom postupku u postupanju javnih bilježnika kao sudskih povjerenika u ostavinskom postupku, *Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore*, br. 36., 2012., str. 30 – 37.

²⁰ KONTREC, D.; MATKO- RUŽDŽAK, J.; SESSA, Đ., *op. cit.* (bilj. 17.), str. 302.-303.

²¹ ZPP propisuje da će dostavljač, ako se osoba, kojoj se dostava obavlja, ne zatekne na mjestu gdje se treba izvršiti, pokušati doznati na kojem bi mjestu tu osobu mogao zateći te joj ostaviti pisanu obavijest. Ako se sljedećeg dana ta osoba ne zatekne ni na tom mjestu, dostavljač može poziv uručiti nekom od odraslih članova domaćinstva, nadstojniku zgrade ili pak susjedu ako bi oni na to pristali. ZPP, pravila o sudskoj dostavi, čl. 133.-149.b.

²² Vidi ŠAGO, D., STANIĆ, M., Neke osobitosti ostavinskog postupka, *Zbornik radova s II. međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“*, Rijavec, Vesna ... [et al.] (ur.). Split: Pravni fakultet Split, 2016. str. 213 - 250.

prigovora, kao i u svim drugim slučajevima ZN-a u kojim javni bilježnik vraća spis nadležnom sudu, u javnobilježničkom spisu će zadržati presliku rješenja o povjeravanju provođenja ostavinskog postupka, presliku smrtovnice, otpravak rješenja o nasljeđivanju, zapisnik ili drugi akt kojim se postupak pred javnim bilježnicima okončava i spis vraća sudu.^{23 24} Povjereni mu posao, javni bilježnik može odbiti samo ako ima opravdan i obrazložen razlog o čemu odlučuje sud koji mu ga je povjerio. Također, nadzor nad njegovim radom, osim navedenog suda, obavljaju i Ministarstvo pravosuđa te upravni odbor i predsjednik Hrvatske javnobilježničke komore. Ako je javni bilježnik odbio povjereno mu vođenje ostavinskog postupka, dužan je spis vratiti sudu koji ga u protivnom može novčano kazniti. Ako je sud donio rješenje o kazni, javni bilježnik može u roku od petnaest dana podnijeti žalbu drugostupanjskom sudu protiv čijeg rješenja nisu dopušteni izvanredni pravni lijekovi. Nadalje, javni bilježnik ima pravo na nagradu za provođenje povjerenog mu ostavinskog postupka, koja se u pravilu odnosi na sve radnje koje je obavio u pojedinom postupku.²⁵ Ako javni bilježnik u ostavinskom postupku postupa kao povjerenik suda, stranke su oslobođene od plaćanja javnobilježničkih pristojbi.²⁶

Tijekom ostavinskog postupka javni bilježnik naplaćuje pripadajuću nagradu i naknadu troškova neposredno od nasljednika. O svim obračunatim i naplaćenim nagradama i troškovima, javni bilježnik u spisu vodi i poseban obračunski list na kojemu kronološki bilježi činjenice izvršenih uplata po pojedinom nasljedniku te plaćenih nagrada i naknada troškova.²⁷

U pravilu, javnom bilježniku u provođenju pojedinog ostavinskog postupka pripada jedna nagrada za sve radnje u tom postupku i određuje se prema vrijednosti ostavine. Kako bi se odredila nagrada, vrijednost ostavine određuje se po slobodnoj procjeni, na temelju izjava nasljednika, podataka utvrđenih u postupku i podataka koje su nasljednici podnijeli.

²³ ZN, čl. 244. st. 4.

²⁴ Prijepis dijelova spisa javni bilježnik čuva pet godina računajući od okončanja povjerenog mu posla odnosno otkad je spis vraćen sudu. KONTREC, D.; MATKO- RUŽDJAK, J.; SESSA, Đ., *op. cit.* (bilj. 14.), str. 304.

²⁵ Iznimno, Pravilnik o visini nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika u ostavinskom postupku, između ostalog, propisuje i posebne nagrade za pojedine radnje. Tako su npr. predviđene posebne nagrade za radnje popisa i pečaćenja ostaviteljeve imovine, primanje na polog ostaviteljevih stvari, isprava, novca itd. Pravilnik o visini nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika u ostavinskom postupku, NN br. 135/03.

²⁶ Vidi KONTREC, D.; MATKO- RUŽDJAK, J.; SESSA, Đ., *op. cit.* (bilj. 17.), str. 309 - 310.

²⁷ Vidi TURKOVIĆ, M., Troškovi ostavinskog postupka kod javnog bilježnika, <https://www.notarius.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=26529>

2.2. Ovršni postupak

Od 28. siječnja 2006. javni su bilježnici prisutni u ovršnom postupku i u području prisilnog ostvarenja tražbina na temelju vjerodostojnih isprava.²⁸ Ovršnim zakonom²⁹ uređeno je sudjelovanje javnih bilježnika u postupku ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, čime su javni bilježnici, pored nadležnosti u ostavinskom postupku, dobili još jednu značajnu nadležnost, prvenstveno s ciljem rasterećenja sudova ali i povećanja ekonomičnosti i efikasnosti ovih postupaka. Uloga javnog bilježnika svodi se na to da je ovlašten odrediti ovrhu, ako su za to ispunjene zakonske pretpostavke, obaviti dostavu rješenja i konstatirati je li rješenje postalo ovršno i pravomoćno, s time da nema ovlast provoditi ovrhu, niti donositi bilo kakve druge odluke u postupku ovrhe.³⁰

Javni bilježnici su stvarno nadležni postupati u ovršnom postupku koji se pokreće temeljem vjerodostojne isprave. Polazeći od promjena u ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, ZID OZ-om 20 brisane su odredbe čl. 279. koje su propisivale mjesnu nadležnost javnih bilježnika,³¹ kao i procesnopravne po-

²⁸ Sudjelovanje javnih bilježnika u ovoj vrsti izvanparničnog postupka uvedeno je i određeno čl. 102. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, Narodne novine, br. 85/05.

²⁹ Ovršni zakon, Narodne novine, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20, na snazi od 28.11.2020.

³⁰ Više DIKA, M., *op. cit.* (bilj. 5.), str. 53.

³¹ „Rješenjem suda prvog stupnja ukinuto je rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave javnog bilježnika I. K. iz P., posl. br. Ovr-896/17 od 30. siječnja 2017. godine te je odbačen ovršni prijedlog uz obrazloženje kako javni bilježnik koji je donio rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave nije bio mjesno nadležan prema odredbama čl. 279. st. 1. u svezi sa čl. 38. Ovršnog zakona, budući ovršenik nema prebivalište na području Istarske županije; pa je primjenom odredbe čl. 279. st. 3. OZ prijedlog odbačen jer bi u suprotnom očito nezakonito postupanje javnog bilježnika bilo ne podložno sudskoj kontroli i preispitivanju u žalbenom postupku. Ispitujući prvostupanjnsko rješenje u granicama žalbe te pazeći i po službenoj dužnosti na bitne povrede odredaba ovršnog postupka kada se na njih tako pazi prema Zakonu o parničnom postupku i na pravilnu primjenu materijalnoga prava (čl. 365. st. 2. u vezi s čl. 381. Zakona o parničnom postupku „Narodne novine“ broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19; u daljnjem tekstu: ZPP) i čl. 21. st. 1. Ovršnog zakona („Narodne novine“ 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, OZ), ovaj sud ocjenjuje da je prvostupanjnsko rješenje pravilno i zakonito. Odredbom čl. 279. Ovršnog zakona određeno je da za određivanje ovrhe mjesno nadležan javni bilježnik čije je sjedište u jedinici područne (regionalne) samouprave prebivališta ili sjedišta ovršenika. Stavkom tri istog članka određeno je da ako prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave bude podnesen sudu umjesto javnom bilježniku, prema odredbi stavka 1. ovoga članka, sud će prijedlog odbaciti. Na isti način sud će postupiti ako je prijedlog iz stavka 1. ovoga članka podnesen mjesno nenadležnom javnom bilježniku. U konkretnom slučaju

sljedice podnošenja prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave sudu umjesto javnom bilježniku, odnosno mjesno nenadležnom javnom bilježniku (čl. 14. ZID OZ-a 20). Prema uređenju nakon ZID OZ-a 20, prijedlozi za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave podnosili bi se općinskom sudu putem informacijskog sustava, u nekim slučajevima posredovanjem Financijske agencije, te automatski povjeravali u rad javnim bilježnicima kao povjerenicima suda, ravnomjerno, po abecednom redu njihovih prezimena, i prema pravilima o službenom području i sjedištu javnih bilježnika (čl. 39.a st. 2. - 4. OZ-a; čl. 4. ZID OZ-a 20).

Ako javni bilježnik ocijeni da je prijedlog za ovrhu dopušten i uredan, poslat će prijedlog za ovrhu ovršeniku te ga obavijestiti da može u roku od 15 dana ispuniti svoju obvezu prema ovrhovoditelju (čl. 281. st. 1. OZ-a). OZ-om propisan je i sadržaj te obavijesti koja se dostavlja ovršeniku. U obavijesti javni bilježnik mora: upozoriti ovršenika da će protiv njega izdati rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ako u zakonskom roku ne izvrši obvezu iz prijedloga za ovrhu; uputiti ovršenika da protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ima pravo izjaviti prigovor u skladu s OZ-om, u kojem će slučaju sud ukinuti rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave u dijelu u kojemu je određena ovrha i postupak nastaviti u parnici te uputiti ovršenika da spor s ovrhovoditeljem pokuša riješiti izvansudskim putem (čl. 281. st. 2. OZ-a).

ZID OZ-om 20 unesene su značajnije strukturalne promjene u odredbe OZ-a o **ovrsi na temelju vjerodostojne isprave**. Tako se ovršni postupak na temelju vjerodostojne isprave pokreće podnošenjem prijedloga za ovrhu općinskom sudu na čijem području ovršenik ima prebivalište ili sjedište putem

kako ovršenik ima prebivalište u Republici Hrvatskoj, ali ne u P., odnosno području nadležnosti javnog bilježnika I. K., već u K. L., pravilno je sud prvog stupnja u konačnici odbacio prijedlog za ovrhu. Valja dodati da je jurisdikcijska funkcija javnih bilježnika uvedena i ujedno determinirana odredbama čl. 278. i 279. OZ, pa isti nisu ovlašteni određivati ovrhu izvan okvira svoje mjesne nadležnosti, već samo protiv ovršenika čije je prebivalište ili sjedište u jedinici područne (regionalne) samouprave u kojoj je i sjedište javnog bilježnika (VSRH Revt-419/2016-4 od 15. ožujka 2017.). Prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave se, stoga, uspješno može podnijeti samo nadležnom javnom bilježniku, a onaj koji je podnesen javnom bilježniku suprotno odredbama čl. 279. OZ je svakako nedopušten prijedlog, zbog čega ga sud i odbacuje. Neosnovano se ovrhovoditelj u žalbi pozivana odredbu čl. 39. st. 6. Ovršnog zakona jer tom odredbom javnim bilježnicima nije dana veća jurisdikcija od one sadržane u odredbama čl. 278. i 279. Ovršnog zakona, već se odnosi samo na slučajeve u kojima strana fizička osoba ima privremeni ili stalni boravak na području jedinice regionalne (područne) samouprave u kojoj ima sjedište i javni bilježnik. Pritom valja dodati da u konkretnom slučaju ovršenik ima prebivalište na području Republike Hrvatske, pa nisu od značaja žalbeni navodi u smislu da se radi o nerezidentu.“ U tom smislu presuđeno: GŽ-983/2019-2, od 22. siječnja 2020.

informacijskog sustava, na propisanom obrascu elektroničkim putem u strojno čitljivom obliku. Iznimno, prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave koji podnosi fizička osoba može se fizički dostaviti na propisanom obrascu poslovnoj jedinici Financijske agencije koja će ga elektroničkim putem u strojno čitljivom obliku prosljediti općinskom sudu na čijem području ovršenik ima prebivalište ili sjedište putem informacijskog sustava.³² Pritom se prijedlozi za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave automatski povjeravaju u rad javnim bilježnicima kao povjerenicima suda ravnomjerno, po abecednom redu njihovih prezimena, prema pravilima o službenom području i sjedištu javnih bilježnika. Kad javni bilježnik zaprimi uredan prijedlog ovrhovoditelja, prijedlog za ovrhu dostavit će se ovršeniku uz obavijest i poziv da ispuni svoj dug. Nakon „otpreme” te obavijesti ovršeniku, ako u roku od petnaest dana ovrhovoditelj ne povuče svoj prijedlog za ovrhu, javni bilježnik će donijeti rješenje o ovrsi te ga dostaviti strankama. Uz to, ZID OZ-om 20 propisana je jedinstvena naknada za postupanje javnih bilježnika u ovrsi. Nakon donošenja ZID OZ-a 20, kad javni bilježnik provodi postupovne radnje u ovršnom postupku, on to čini kao povjerenik suda.

Za obavljanje poslova iz postupka ovrhe javni bilježnici imaju pravo na nagradu i naknadu troškova u skladu s odredbama Tarife o nagradama i naknadi troškova javnih bilježnika u ovršnom postupku, koju donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa. Za ove poslove javni bilježnici ne naplaćuju javnobilježničku pristojbu. Nagrada i naknada troškova koje ovrhovoditelj plati javnom bilježniku dio su troškova ovrhe. Javni će bilježnik ovrhovoditelju izdati obračun tih naknada. Za određivanje ovrhe prema odredbama ovoga dijela Zakona ne plaća se sudska pristojba. Za provedbu ovrhe u smislu odredaba članka 285. ovoga Zakona plaća se sudska pristojba.

Javnobilježničko osiguranje zasnivanjem založnog prava na nekretnini regulirano je zakonom o javnom bilježništvu. Članak 54. propisuje da se na temelju javnobilježničkog akta, koji sadrži obvezu da se osnuje, prenese, ograniči ili ukine koje zemljišnoknjižno pravo, može neposredno provesti upis u zemljišne knjige, ako je obveznik izričito pristao na to u samom aktu. Temeljem javnobilježničkog akta, na osnovi koje je u zemljišnim knjigama upisana hipoteka na određenoj nekretnini može se neposredno tražiti izvršenje na toj nekretnini radi naplate osiguranog potraživanja, nakon njegove dospelosti, ako je dužnik na to u tom aktu izričito pristao.

U slučajevima predviđenim ZJB javnobilježnički akt, odnosno solemnizirana isprava može biti i ovršna isprava (st. 2. i 3. čl. 54.). Zemljišnoknjižni sud u provedbi hipoteke na temelju javnobilježničke isprave, dopušta upis hipote-

³² Tako ARAS KRAMAR, S., *Ovrha na temelju vjerodostojne isprave prema Noveli Ovršnog zakona iz 2020. godine*, Pravo i porezi, br. 12., 2020, str. 16.

ke na temelju javne isprave. Članak 55. Zakona o zemljišnim knjigama izričito propisuje da su javne isprave na temelju kojih se može dopustiti uknjižba -"isprave koje su o pravnim poslovima sastavili za to nadležno tijelo ili javni bilježnik u granicama svoje ovlasti i u propisanom obliku, ako sadrže sve što se zahtijeva za uknjižbu na temelju privatnih isprava". Javni bilježnik odgovoran je kako zasadržaj, tako i za oblik javne isprave koju je sastavio i na temelju koje sud odlučuje o upisu hipoteke.³³

2.3. Zemljišnoknjižni postupak

Stranku u postupku pred zemljišnoknjižnim sudom mogu zastupati: odvjetnik; osoba koja je sa strankom u radnom odnosu, ako je potpuno poslovno sposobna; srodnik po krvi u pravoj liniji, brat, sestra ili bračni drug, ako je potpuno poslovno sposoban i ako se ne bavi nadripisarstvom. Izuzetno, stranku može zastupati i javni bilježnik, ali samo ako je prijedlog u neposrednoj vezi s ispravom koju je sastavio taj javni bilježnik. Kad se prijedlog podnosi po punomoćniku, prijedlogu treba priložiti punomoć u propisanom obliku. Dakle, javni bilježnik je ovlašten zastupati stranke u nespornim stvarima pred sudovima i drugim javnim tijelima, ako su te stvari u neposrednoj vezi s kojom njegovom ispravom (čl. 4. st. 1. ZJB-a). Ujedno je propisano da u tim slučajevima javni bilježnik ima prava i dužnosti odvjetnika (čl. 4. st. 2. ZJB-a).³⁴

Nije sporno da javni bilježnik to može činiti u slučajevima kada je solemnizirao privatnu ispravu, odnosno kada je sastavio javnobilježnički akt. U praksi se javlja dilema je li javni bilježnik ovlašten zastupati stranke u zemljišnoknjižnom postupku i podnositi prijedlog za upis ako je izvršena ovjera potpisa na privatnoj ispravi. Čini nam se da u praksi prevlada stav da se u takvim slučajevima javnom bilježniku dopušta da zastupa stranku u zemljišnoknjižnom postupku i podnosi prijedlog za upis u zemljišne knjige.³⁵

Stupanjem na snagu dopuna Pravilnika o tehničkim i drugim uvjetima elektroničkog poslovanja u zemljišnim knjigama od 15. ožujka 2017. omogućeno je podnošenje elektroničkih upisa u zemljišne knjige te je na taj način počela provedba svojevrsne „one stop shop“ usluge u postupcima zemljišnoknjižnih upisa. Inače, sukladno spomenutom Pravilniku još od 2015. godine je ovlašte-

³³ Tako CVRČIĆ, R., Tribine kluba pravnika grada Zagreba, *Hrvatska pravna revija*, listopad 2002., str. 9 – 10.

³⁴ Opširnije ČIZMIĆ, J.; ŠAGO, D.; KAČER, B., *Osnove zemljišnoknjižnog prava*, University of Maribor Press, 2018., XVI. + 800 str.

³⁵ Tako KONTREC, D., *Javni bilježnik u prometu nekretnina (stanje u Republici Hrvatskoj de lege lata)*, str. 4.

nim korisnicima koje predstavljaju javni bilježnici, odvjetnici i pravne osobe s javnim ovlastima, dana ovlast izdavanja ovjerenih zemljišnoknjižnih izvadaka. Sukladno članku 10. Pravilnika naknada koja pripada ovlaštenom korisniku za ovjeru i izdavanje je 20,00 kuna. Bitno je naglasiti kako su ovakvim procesom stranke dobile mogućnost da uz minimalnu naknadu za rad ovlaštenoga korisnika i bez dugotrajnih čekanja u redu na sudu, zatraže i dobiju zemljišnoknjižne izvratke.³⁶

Pravilnikom o dopunama pravilnika o tehničkim i drugim uvjetima elektroničkog poslovanja u zemljišnim knjigama dodani su novi članci 11., 12., 13., 14., 15., 16., i 17. kojima je uvedeno elektroničko podnošenje prijedloga za upis. Člankom 1. Pravilnika o dopunama pravilnika kao ovlašteni korisnici elektroničkih upisa u zemljišne knjige utvrđeni su javni bilježnici i odvjetnici. Sukladno članku 12. dopuna Pravilnika normirano je kako se prijedlozi knjižnih upisa, dopune prijedloga kao i svi prilozi, podnose zemljišnoknjižnom odjelu putem javnih bilježnika i odvjetnika u elektroničkom obliku te su potpisani kvalificiranim elektroničkim potpisom koji ima jednak pravni učinak kao i vlastoručni potpis i otisak pečata, izdan od kvalificiranog pružatelja usluga. Svi prilozi koji se podnose uz prijedlog ili dopunu također moraju biti u elektroničkom obliku te potpisani naprednim elektroničkim potpisom. Sve isprave koje se prilažu uz prijedlog ili dopunu moraju biti potpisane kvalificiranim elektroničkim potpisom na način da se fizičke isprave pretvaraju u elektronički oblik skeniranjem i nakon toga potpisuju, dok se već postojeće elektroničke isprave samo potpisuju kvalificiranim elektroničkim potpisom.³⁷ Ujedno, kvalificirani elektronički potpis služi kao dokaz da su dostavljene isprave istovjetne onima u fizičkom obliku. Sukladno dopunama Pravilnika (članak 12. stavak 4), pisane isprave čuvaju se prema posebnim propisima o odlaganju i čuvanju tih isprava te se nakon proteka 10 godina od godine u kojoj je završeno postupanje, predaju nadležnom državnom arhivu na trajno čuvanje. Puni doseg provedbe usluge „one stop shop“ postiže se time što je dostava rješenja u zemljišnoknjižnom postupku određena kao elektronička dostava koja se obavlja elektroničkim putem u pretinac javnog bilježnika ili odvjetnika i time se ona smatra izvršenom.³⁸

³⁶ Vidi ŠAGO, D., BOBAN, M., Neki aspekti novina u elektroničkoj komunikaciji pred sudovima, u: Zbornik radova s V. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, ur. Šago, Dinka, et al., Split: Pravni fakultet, 2019., str. 471-497.

³⁷ KATULIĆ, T. Razvoj pravne regulacije elektroničkog potpisa, elektroničkog certifikata i elektroničke isprave u hrvatskom i poredbenom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 61, br. 4., 2011., str. 1339.-1378., str. 1341.

³⁸ Vidi i MILAKOVIĆ, G., Nova pravila dostave u zemljišnoknjižnom postupku s osvrtnom na dostavu elektroničkim putem, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, br. 39., 2013., str. 71 – 80.

Podnositelju prijedloga se elektroničko rješenje dostavlja putem ovlaštenog korisnika, dok će zemljišnoknjižni odjel dostaviti rješenje protustrankama.³⁹

Izuzetno važna značajka ove vrste upisa je da će podnositelju knjižnog upisa koji podnese prijedlog ovlaštenom korisniku u dijelu države koji ne spada u područje nadležnosti zemljišnoknjižnog suda na koji se upis odnosi, ili koje je na neki drugi način udaljeno/odvojeno od tog suda biti omogućena viša razina pravne sigurnosti radi vremena primitka upisa u zemljišnoknjižnom odjelu suda. Temeljem članka 15. dopuna Pravilnika vrijeme primitka elektroničke isprave smatra se vrijeme kada je elektronički prijedlog zaprimljen u informacijskom sustavu primatelja. U slučaju nemogućnosti dostave elektroničke prijave elektroničkim sredstvima komunikacije zbog više sile, održavanja sustava ili nemogućnosti zaprimanja u sustavu, isključuje se odgovornost primatelja, javnog bilježnika ili odvjetnika.⁴⁰ Ovom je vrstom upisa, osim više razine sigurnosti koju uživa podnositelj knjižnog upisa, omogućena i veća te brža provedba knjižnih upisa zbog toga što javni bilježnici pregledaju isprave koje elektronički potpisuju radi digitalne predaje nadležnom zemljišnoknjižnom sudu.⁴¹ Ako isprave i sadrže određene nedostatke, one neće biti elektronički potpisane i proslijeđene sudu, a stranke će biti upozorene na prirodu tih nedostataka te pozvane da ih u primjerenom roku dopune. Gledano s aspekta zemljišnoknjižnog suda potrebno je napomenuti kako je referentima koji provode uknjižbu, ovakvom vrstom upisa uvelike olakšan posao jer zaprimaju provjerene isprave i potpune prijedloge za upis.⁴² Ujedno, ova vrsta upisa oslobođena je od plaćanja javnobilježničkih pristojbi s obzirom na to da se na isprave koje nisu u formi javnobilježničkog akta ili potvrđene privatne isprave plaćaju sudske pristojbe.⁴³

Smatramo da bi, radi još kvalitetnije provedbe usluga elektroničkog zemljišnoknjižnog upisa, trebalo dodatnim dopunama Pravilnika propisati rok u kojem bi zemljišnoknjižni sud morao donijeti odluku o upisu. Brza prilagodba razvoju digitalizacije u kojoj su se javni bilježnici pokazali kao učinkovito pro-

³⁹ Više SIMIĆ RUKAVINA, A., Podnošenje prijedloga za upis u zemljišnu knjigu elektronički – putem javnog bilježnika, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, god. XXIII, listopad 2019., br. 46., str. 58 – 62.

⁴⁰ Opširnije MAGANIĆ, A., Javni bilježnik u elektroničkom pravnom prometu, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Zagrebu 63, br. 2., 2013., str. 383 - 431.

⁴¹ Vidi MILAKOVIĆ, G., Elektroničko poslovanje u zemljišnim knjigama, pristup 19. prosinca 2020., http://www.iusinfo.hr/Article/Content.aspx?SOPI=CLN20V01D-2017B1069&Doc=CLANCI_HR.

⁴² TURKOVIĆ, M., E-upis u zemljišne knjige putem javnih bilježnika, pristup 21. prosinca 2020., <http://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=30288>.

⁴³ Više ŠAGO, D., BOBAN, M., Značaj elektroničke komunikacije u sudskim postupcima s posebnim osvrtom na zemljišnoknjižne postupke, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 41., No. 1, 2020., str. 329 – 349.

vedbeno tijelo u zemljišnoknjižni postupcima čini ih u današnje vrijeme sve kompetentnijima za obavljanje elektroničkopriskupno-registarskih funkcija.⁴⁴

Zakonodavac je pokušao na razne načine potaknuti stranke na podnošenje prijedloga elektroničkim putem u nekoliko propisa. Zakonom o sudskim pristojbama⁴⁵ propisano da se za podneske koji se podnose u elektroničkom obliku pristojbama plaća u trenutku njihova podnošenja u visini polovice iznosa utvrđene Uredbom o Tarifi sudskih pristojbi,⁴⁶ a u odnosu na pristojbu za upis u zemljišne knjige umanjeње pristojbe odnosi se kako na pristojbu za zemljišnoknjižne podneske tako i na pristojbu za zemljišnoknjižne upise. Pravilnikom o privremenoj javnobilježničkoj tarifi⁴⁷ propisano je da za podnošenje prijedloga za upis u zemljišne knjige elektroničkim putem javni bilježnik kao ovlašten korisnik informacijskog sustava u primjeni u poslovanju suda ima pravo na nagradu od osam bodova. Stoga, stranka ima ukupno manji trošak za podnošenje prijedloga za upis u zemljišnu knjigu. Ono što smatramo najpovoljnijim za stranku je što se prilikom podnošenja prijedloga elektroničkim putem smatra da je prijedlog za upis zaprimljen u trenutku zaprimanja na poslužitelja primatelja, dakle odmah, čime se stranci osigurava prvenstveni red za upis u zemljišnu knjigu.⁴⁸

Stupanjem na snagu Pravilnika o elektroničkom poslovanju korisnika i ovlaštenih korisnika sustava zemljišnih knjiga⁴⁹ prestaje važiti Pravilnik o tehničkim i drugim uvjetima elektroničkog poslovanja u zemljišnim knjigama. Pravilnik o elektroničkom poslovanju korisnika i ovlaštenih korisnika sustava zemljišnih knjiga uređuje tehničke uvjete, uvjete uporabe i troškove elektroničkog poslovanja u zemljišnim knjigama od strane korisnika i ovlaštenih korisnika informacijskog sustava u primjeni u poslovanju suda. Primjenjuje se na ovlaštene korisnike za izdavanje verificiranih zemljišnoknjižnih izvadaka i podnošenja prijedloga za upis u zemljišnu knjigu elektroničkim putem. Na temelju čl. 4. ovlašten korisnik je javni bilježnik, odvjetnik, a nadležno državno odvjetništvo kada je to potrebno u pripremi ili vođenju određenog sudskog ili upravnog postupka. Korisnik je fizička osoba koja ima ovlaštenje na pristup

⁴⁴ Opširnije GRBAC, M., GRBAC, A., Javne isprave i elektronički zemljišnoknjižni upisi, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, god. XXII, studeni 2018., br. 45., str. 9 – 24.

⁴⁵ Zakon o sudskim pristojbama, Narodne novine, br. 118/18.

⁴⁶ Uredba o Tarifi sudskih pristojbi, Narodne novine, br. 53/2019.

⁴⁷ Pravilnik o privremenoj javnobilježničkoj tarifi, Narodne novine, br. 38/94., 82/94., 52/95., 115/12., 120/15. i 64/19.

⁴⁸ Tako SIMIĆ RUKAVINA, A., *op. cit.* (bilj. 39.), br. 46., str. 59.

⁴⁹ Pravilnik o elektroničkom poslovanju korisnika i ovlaštenih korisnika sustava zemljišnih knjiga, Narodne novine, br. 108/19.

putem sustava e-Građani. Administrator sustava je ministarstvo pravosuđa. Pristup zemljišnim knjigama elektroničkim putem ostvaruje se putem Jedin-stvenog poslužnog mjesta zemljišnih knjiga i katastra (oss.uredjenazemlja.hr) podsustava Zajedničkog informacijskog sustava zemljišnih knjiga i katastra. Ovlašteni korisnik ostvaruje pristup sustavu izravno putem osobnoga korisničkog računa. Korisnik ostvaruje pristup sustavu putem sustava e-Građani.⁵⁰

Za dodjelu osobnog korisničkog računa ovlašteni korisnik podnosi zahtjev administratoru sustava putem Hrvatske odvjetničke komore (dalje u tekstu: HOK), Hrvatske javnobilježničke komore (dalje u tekstu: HJK) i Državnog odvjetništva RH. Administrator sustava dužan je u roku od tri dana od primitka zahtjeva ovlaštenom korisniku na adresu elektroničke pošte dostaviti podatke o aktivaciji osobnoga korisničkog računa. Dodjelom osobnoga korisničkog računa ovlaštenom korisniku počinje pravo korištenja osobnoga korisničkog računa. Pravo korištenja osobnoga korisničkog računa prestaje brisanjem iz imenika odvjetnika, imenika javnih bilježnika i razrješenjem zamjenika državnih odvjetnika.

2.4. Drugi poslovi koji se mogu povjeriti javnom bilježniku

Sud ili koja druga vlast mogu javnom bilježniku povjeriti i ove poslove:

1. popis i pečačenje ostavinske imovine i stečajne mase;
2. procjene i javne prodaje (dražbe) pokretnih stvari i nekretnina u izvan-parničnom postupku, osobito dobrovoljnih prodaja;
3. provedbu rasprave o razdiobi prodajne cijene u ovršnom postupku;
4. sastavljanje i provjeru računa koje su položili skrbnici ili upravitelji većih imovina;
5. sve poslove koji im se po posebnim zakonskim propisima mogu povjeriti.^{51 52}

Javni bilježnik u postupku upisa u sudski registar može zastupati stranku na način da u njeno ime podnese prijavu za upis u sudski registar kao i sve druge isprave na temelju kojih sud donosi rješenje o upisu u sudski registar, ako su uz prijavu privijene isprave koje je sastavio ili su te isprave u neposrednoj vezi

⁵⁰ Tako ŠAGO, D., BOBAN, M., *op. cit.* (bilj. 43.), str. 338 – 339.

⁵¹ ARAS KRAMAR, S., Širenje nadležnosti javnih bilježnika na području obiteljskopравnih odnosa, Zbornik radova s III. među-narodnog savjetovanja *Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Split, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2017., str. 299.-321

⁵² Vidi i SOKIĆ, K., Uloga javnih bilježnika u nekim gledištima imovinskopravne zaštite osoba lišenih poslovne sposobnosti, *Javni bilježnik*, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, br. 36., 2012., str. 43 – 47.

s ispravama koje je sastavio. Samo u poduzimanju tih radnji javni bilježnik ima prava i dužnosti odvjetnika. Međutim, javni bilježnik ne može podnijeti žalbu u ime predlagatelja upisa, odnosno drugih sudionika registarskog postupka, jer žalba nije radnja koju javni bilježnik može poduzimati na temelju odredbe članka 4. stavak 1. Zakona o javnom bilježništvu, niti javni bilježnik može poduzeti tu radnju na temelju specijalne punomoći.

Na europskom polju javni bilježnici sudjeluju u četiri osnovna područja pravosuđa: pravo društava, nasljedno pravo, obiteljsko pravo i promet nekretnina. Ima prostora da javni bilježnici budu više uključeni nesporne postupke prema Obiteljskom zakonu i u prometu nekretnina jer su to njihove izvorne kompetencije.

Povjereni se posao može javnom bilježniku iz opravdanih razloga oduzeti u svako doba. Javni bilježnik odgovara za štetu koju kao povjerenik koje vlasti počini strankama.

Na javnog bilježnika kao povjerenika suda ili koje druge vlasti na odgovarajući se način primjenjuju pravila koja uređuju postupak u kojemu mu je povjereno obavljanje određenih poslova, osobito pravila o izuzeću, o dostavi, traženju pravne pomoći, podataka itd.

Poslije ovrhe određene službene radnje javni bilježnik je dužan bez odgađanja podnijeti izvještaj vlasti koja mu je povjerila te radnje.

Nadzor nad radom javnog bilježnika kao povjerenika određene vlasti obavlja ta vlast. Ta vlast je ovlaštena narediti javnom bilježniku da preda spise i po službenoj dužnosti prisilno izvrši takav nalog. Spisi o službenim radnjama koje je javni bilježnik obavio kao povjerenik suda ili koje druge vlasti čuvaju se u arhivi te vlasti odvojeno od ostalih spisa.⁵³

3. Zaključna razmatranja

Javni bilježnici podižu i osiguravaju pravnu sigurnost u širokom spektru pravnih poslova i time je sudstvo neizostavno upućeno na rad javnih bilježnika i njihovo djelovanje u okviru njihove nadležnosti važan je segment djelotvornog rada sudova. Javno bilježništvo je ravnopravan dio pravosuđa, javna služba koja preventivno djeluje i koja je posljednjih godina proširila svoje kompetencije. Javni bilježnici, kao nositelji javnih ovlasti moraju anticipirati i preventivno rješavati zahtjeve stranaka te tako sprječavati sporove i olakšati postupanje sudovima i drugim dionicima pravosuđa, te umjesto sudova provoditi određene nesporne postupke. Značajna je uloga javnih bilježnika kod nastanka, promjena i prestanka (statusnih promjena) trgovačkih društava. Do-

⁵³ Više DIKA, M., *op. cit.* (bilj. 5.), str. 43 – 57.

nošenjem novog Zakona o nasljeđivanju 2003. godine javnim je bilježnicima, kao sudskim povjerenicima, povjereno provođenje ostavinskog postupka. Djelokrug javnog bilježnika su sastavljanje javnih oporuka, sklapanje nasljedno pravnih ugovora, provedba ostavinske rasprave i drugih poslova povjerenih od strane suda. Noveliranjem Ovršnog zakona javni bilježnici su postali nadležni za provođenje ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, odnosno u postupcima osiguranja, solemniziraju isprave vezane uz sredstva osiguranja te sudjeluju u postupku založnopravnog osiguranja na temelju sporazuma stranaka. Od 2017. godine javni bilježnici podnose i elektroničke prijedloge za upise u zemljišne knjige, čime se omogućava građanima djelotvornije postupanje i u tim postupcima. Dakle, javni bilježnici konstantno dobivaju nove kompetencije. Proširivanje uloge javnog bilježnika i njihove službe na obavljanje poslova povjerenih im od strane sudova posljednjih nekoliko godina svakodnevno potiče rasprave o visini plaćanja pristojbi, nagrada i naknada troškova za njihov rad i o tome jesu li one veće u odnosu na troškove koji su ranije plaćani za iste radnje sudovima. S obzirom na to da je riječ o samostalnoj javnobilježničkoj službi, troškovi koje pravna i fizička osoba plaća javnom bilježniku za obavljanje radnji znatno su veći nego što bi bili troškovi suda za iste te radnje. Kao razlog prenošenja poslova sa sudova u javnobilježništvo navodi se preopterećenost sudova, međutim poslovi koji su preneseni nisu opterećivali sudove jer su npr. ovjere ugovora o doživotnom uzdržavanju ili ostavinski postupci pripadali skupini poslova koji su rutinski i lagani poslovi, loje su u praksi sudova mogli rješavati sudski vježbenici i savjetnici uz mentora suca.⁵⁴ U slučaju složenijih predmeta, oni bi se ionako u skladu sa zakonom rješavali po tužbama u parničnom postupku, što je i sada slučaj. Prostora još ima svugdje gdje je za kreaciju nekoga novoga pravnog odnosa ili za prestanak takvoga pravnog odnosa potrebna suglasna volja stranaka. U svakoj toj situaciji moguće je da se takvi postupci predaju javnim bilježnicima u nadležnost i da oni donose akte koji bi imali snagu ovršne isprave. To bi se moglo na primjer dogoditi kod sporazumnih razvoda braka u kojem nema maloljetne djece, kod razvrgnuća suvlasništva pa i drugih izvanparničnih postupaka, makar je za tako što potrebno donijeti Zakon o izvanparničnom postupku koji se već dugo priprema.⁵⁵ Dakle, svi oni postupci u kojima je odluka rezultat konsenzusa stranaka, a da se time ne dovodi u pitanje pravni poredak, mogli bi se voditi pred javnim bilježnicima uz eventualnu kontrolu suda u postupku pravnog lijeka.

⁵⁴ Tako PLAVETIĆ, S., Javnobilježničke pristojbe, nagrada i naknada troškova, Hrvatska pravna revija, siječanj 2006., str. 105 – 106.

⁵⁵ Vidi SESSA, Đ., Javni bilježnici mogli bi voditi postupke u kojima postoji konsenzus stranaka, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, god. XXIII, listopad 2019., br. 46., str. 3 – 4.

SOME ASPECTS OF THE ROLE OF A NOTARY PUBLIC AS A COURT COMMISSIONER IN COURT PROCEEDINGS

SUMMARY

The reintroduction of notary public into the Croatian legal system and the entrustment of powers to notaries in non-contentious proceedings represents a return to the Croatian legal tradition. The dual nature of the notary service and the expertise of notaries are elements that make this service particularly suitable for entrusting powers in non-litigious proceedings.

In this paper, the author gives an overview of some procedures in which a notary public acts as a court commissioner. Therefore, the aim of this paper is to try to answer the question of what are the advantages and what are the disadvantages of the powers of notaries in certain procedures. The aim of the paper is to analyse and discuss the competence of the Latin-type notaries in the field of civil law.

Key words: *notary public, officer of the court, inheritance procedure, enforcement proceedings, land registry*

POPIS LITERATURE

ARAS KRAMAR, S., Ovrha na temelju vjerodostojne isprave prema Noveli Ovršnog zakona iz 2020. godine, *Pravo i porezi*, br. 12., 2020, str. 16 – 24.

ARAS KRAMAR, S., Širenje nadležnosti javnih bilježnika na području obiteljskopравnih odnosa, *Zbornik radova s III. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Split, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2017., str. 299.-321.

BUTKOVIĆ, M., Pravni režim obavljanja javnobilježničke djelatnosti u Europskoj uniji, *Javni bilježnik*, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, god. XVII, svibanj, 2013., br. 38., str. 32 – 42.

CVRČIĆ, R., Tribine kluba pravnika grada Zagreba, *Hrvatska pravna revija*, listopad 2002., str. 9 – 10.

ČIZMIĆ, J.; ŠAGO, D.; KAČER, B., *Osnove zemljišnoknjižnog prava*, University of Maribor Press, 2018., XVI. + 800 str.

DIKA, M., Iskustvo u uvođenju notara u Hrvatskoj, *Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 38, 2001., br. 1, str. 89-95.

DIKA, M., Izvanparnična i koncilijacijaska funkcija javnih bilježnika – *de lege lata i de lege ferenda*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 59., br. 6., 2009., str. 1155.

DIKA, M., Javno bilježništvo u Republici Hrvatskoj – stanje i perspektive, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, god. XXIII, listopad 2019., br. 46., str. 43 – 57.

GRBAC, M., GRBAC, A., Javne isprave i elektronički zemljišnoknjižni upisi, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, god. XXII, studeni 2018., br. 45., str. 9 – 24.

HIBER, D., Pojam beležnika (notara) i beležničkog (notarijal-nog) prava, u: Javnobeležničko pravo, HIBER, D., (ur.), Beograd, 2006., str. 9.

KATULIĆ, T. Razvoj pravne regulacije elektroničkog potpisa, elektroničkog certifikata i elektroničke isprave u hrvatskom i poredbenom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 61, br. 4., 2011., str. 1339.-1378.

KONTREC, D., Javni bilježnici u Republici Hrvatskoj kao povjerenici sudova u ostavinskom postupku, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, br. 32., 2010., str. 27 – 36.

KONTREC, D., Javni bilježnik u prometu nekretnina (stanje u Republici Hrvatskoj *de lege lata*), str. 4.

KONTREC, D.; MATKO- RUŽDJAK, J.; SESSA, Đ., Zakon o nasljeđivanju, Organizator, Zagreb, 2015.

KOŠIR SKRACIĆ, R., Supsidijarna primjena odredaba Zakona o parničnom postupku u postupanju javnih bilježnika kao sudskih povjerenika u ostavinskom postupku, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, br. 36., 2012., str. 30 – 37.

MAGANIĆ, A., Javni bilježnik u elektroničkom pravnom prometu, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Zagrebu 63, br. 2., 2013., str. 383 - 431.

MILAKOVIĆ, G., Nova pravila dostave u zemljišnoknjižnom postupku s osvrtnom na dostavu elektroničkim putem, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, br. 39., 2013., str. 71 – 80.

MILAKOVIĆ, G., Elektroničko poslovanje u zemljišnim knjigama, pristup 19. prosinca 2020., http://www.iusinfo.hr/Article/Content.aspx?SOPI=CL-N20V01D2017B1069&Doc=CLANCI_HR.

Ovršni zakon, Narodne novine, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20.

PLAVETIĆ, S., Javnobilježničke pristojbe, nagrada i naknada troškova, Hrvatska pravna revija, siječanj 2006., str. 105 – 106.

Pravilnik o dodjeljivanju ostavinskih predmeta u rad javnim bilježnicima, (stupio na snagu 1. travnja 2015. godine).

Pravilnik o privremenoj javnobilježničkoj tarifi, Narodne novine, br. 38/94., 82/94., 52/95., 115/12., 120/15. i 64/19.

Pravilnik o elektroničkom poslovanju korisnika i ovlaštenih korisnika sustava zemljišnih knjiga, Narodne novine, br. 108/19.

Pravilnik o visini nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika u ostavinskom postupku, Narodne novine, br. 135/03.

SESSA, Đ., Rasterećenje sudova prenošenjem nadležnosti iz Zakona o nasljeđivanju na javne bilježnike, Hrvatska pravna revija, veljača 2002., str. 1 – 9.

SESSA, Đ., Javni bilježnici mogli bi voditi postupke u kojima postoji konsenzus stranaka, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, god. XXIII, listopad 2019., br. 46., str. 3 – 4.

SIMIĆ RUKAVINA, A., Podnošenje prijedloga za upis u zemljišnu knjigu elektronički – putem javnog bilježnika, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, god. XXIII, listopad 2019., br. 46., str. 58 – 62.

SOKIĆ, K., Uloga javnih bilježnika u nekim gledištima imovinskopravne zaštite osoba lišenih poslovne sposobnosti, Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, br. 36., 2012., str. 43 – 47.

Sudski poslovnik, Narodne novine, br. 37/14, 49/14, 08/15, 35/15, 123/15, 45/16, 29/17, 33/17, 34/17, 57/17, 101/18, 119/18, 81/19, 128/19, 39/20, 47/20, 138/20, 147/20, na snazi od 01.01.2021.

ŠAGO, D., BOBAN, M., Neki aspekti novina u elektroničkoj komunikaciji pred sudovima, u: Zbornik radova s V. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, ur. Šago, Dinka, et al., Split: Pravni fakultet, 2019., str. 471-497.

ŠAGO, D., BOBAN, M., Značaj elektroničke komunikacije u sudskim postupcima s posebnim osvrtom na zemljišnoknjižne postupke, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 41., No. 1, 2020., str. 329 – 349.

ŠAGO, D., STANIĆ, M., Neke osobitosti ostavinskog postupka, Zbornik radova s II. međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Rijavec, Vesna ... [et al.] (ur.). Split: Pravni fakultet Split, 2016. str. 213 - 250.

ŠAGO, D., VUKUŠIĆ, I., Organizacija pravosuđa, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2021. (u tisku)

TURKOVIĆ, M., Troškovi ostavinskog postupka kod javnog bilježnika, <https://www.notarius.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=26529>

Uredba o Tarifi sudskih pristojbi, Narodne novine, br. 53/2019.

Zakon o javnom bilježništvu, Narodne novine, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16

Zakon o sudskim pristojbama, Narodne novine, br. 118/18.

Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine, br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19.

Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18.